

se habet sicut oculus nocturæ ad Solem : unde parvum lumen intelligibile quod est nobis connaturale , sufficit ad nostrum intelligere.

Quod autem lumen intelligibile nostræ animæ connaturale sufficit ad faciendum actionem intellectus agentis , patet , si quis consideret necessitatem ponendi intellectum agentem. Inveniebatur enim anima nostra in potentia ad intelligibilia ; sicut sensus ad sensibilia : sicut enim non semper sentimus , ita non semper intelligimus. Hæc autem intelligibilia , quæ anima intellectiva humana intelligit , Plato posuit esse intelligibilia per se ipsa , scilicet ideas : unde non erat ei necessarium ponere intellectum agentem intelligibilia. Si autem hoc esset verum , oporteret quod quanto aliqua sunt secundum se magis intelligibilia , eo magis intelligerentur à nobis ; quod patet esse falsum : nam magis sunt nobis intelligibilia quæ sunt sensui proximiora , quæ in se sunt minus intelligibilia : unde Aristoteles fuit motus ad ponendum III. de Anima text. com. xvii. & xviii. quod ea quæ sunt nobis intelligibilia , non sunt aliqua existentia intelligibilia per se ipsa , sed fiunt ex sensibilibus : unde oportuit quod poneret virtutem quæ hoc faceret ; & hæc est intellectus agens. Ad hoc ergo ponitur intellectus agens ut faciat intelligibilia nobis proportionata. Hoc autem non excedit modum luminis intelligibilis nobis connaturalis : unde nihil prohibet ipsi lumini nostræ animæ attribueri actionem intellectus agentis ; & præcipue cum Aristoteles III. de Anima text. com. xviii. intellectum agentem compareret lumini.

CAPUT LXXVIII.

Quod non fuit sententia Aristotelis , quod intellectus agens sit substantia separata , sed magis quod sit aliquid animæ.

I. Part. quest. lxxix. art. 4.

Quia vero plures opinioni suppositæ assentiunt , credentes eam fuisse opinionem Aristotelis , ostendendum est ex verbis ejus , quod ipse hoc non sentit de intellectu agente , quod sit substantia separata.

1. Dicit enim primo , III. de Anima text. com. xvii. & xviii. quod sicut in omni natura est aliquid quasi materia in unoquoque genere , & hoc est in potentia ad omnia quæ sunt illius generis ; & aliquid quasi efficiens , quod facit omnia quæ sunt illius generis , sicut se habet ars ad materiam : necesse est & in anima esse has differentias , & hujusmodi quidem ; scilicet quod in anima est sicut materia , est intellectus possibilis , in quo fiunt omnia intelligibilia ; ille vero qui in anima est sicut efficiens causa , est intellectus quo est omnia facere , scilicet intelligibilia in actu , idest intellectus agens , qui est sicut habitus , & non sicut potentia.

Qualiter autem dixerit intellectum agentem habitum , exponit subjungens , text. com. xviii. quod est sicut lumen : quoddam enim modo lumen facit potentia colores esse actu colores , inquantum scilicet facit eos visibiles actu ; hoc autem circa intelligibilia attribuitur intellectui agenti.

Ex his autem manifeste habetur quod intellectus agens non sit substantia separata , sed magis aliquid animæ : expresse enim dicit , quod intellectus possibilis , & agens sunt differentie animæ , & quod sunt in anima. Neutra ergo earum est substantia separata.

2. Adhuc. Ratio ejus hoc idem ostendit. Quia in omni natura in qua invenitur potentia , & actus ,

est aliquid quasi materia , quod est in potentia ad ea quæ sunt illius generis , & aliquid quasi agens , quod reducit potentiam in actum , sicut in artificialibus est ars , & materia. Sed anima intellectiva est quædam natura in qua invenitur potentia , & actus , cum quandoque sit actu intelligens , & quandoque in potentia. Est igitur in natura animæ intellectivæ aliquid quasi materia , quod est in potentia ad omnia intelligibilia , quod dicitur intellectus possibilis ; & aliquid quasi causa efficiens , quod facit omnia in actu , & dicitur intellectus agens. Uterque igitur intellectus , secundum demonstrationem Aristotelis , ubi supra , est in natura animæ , & non aliquid separatum secundum esse à corpore , cujus anima est actus.

3. Amplius. Aristoteles dicit , ibid. text. xviii. quod intellectus agens est sicut habitus : quod est lumen. Habitus autem non signatur ut aliquid per se existens , sed alicujus habentis. Non est igitur intellectus agens aliqua substantia separata per se existens , sed est aliquid animæ humane.

Non autem intelligitur littera Aristoteles ut habitus dicatur esse effectus intellectus agentis , sed ut sit sensus , intellectus agens facit hominem intelligere omnia , quod est sicut habitus : hæc enim est definitio habitus , ut Commentator Averroes ibidem dicit , quod habens habitum intelligat per ipsum , quod est sibi proprium ex se , & quando voluerit , absque hoc quod indigeat in eo aliquo extrinseco : expresse enim assimilat habitum non ipsum factum , sed intellectum , quo est omnia facere.

Nec tamen intelligendum est , quod intellectus agens sit habitus , per modum quo habitus est in secunda specie qualitatis , secundum quod quidam dixerunt , intellectum agentem esse habitum principiorum : quia habitus ille principiorum est acceptus à sensibilibus , ut probat Aristoteles in II. Posteriorum text. com. ult. & sic oportet quod sit effectus intellectus agentis , cujus est phantasmata , quæ sunt intellecta in potentia , facere intellecta in actu. Sed accipitur habitus secundum quod dividitur contra privationem , & potentiam ; sicut omnis forma , & actus potest dici habitus : & hoc apparet , quia dicit hoc modo intellectum agentem esse habitum , sicut lumen habitus est.

Deinde subjungit , text. com. xix. quod hic intellectus , scilicet agens , est separatus , & immixtus , & impassibilis , & substantia actu ens. Horum autem quatuor , quæ attribuitur intellectui agenti , duo supra expresse de intellectu possibili dixerat , scilicet quod sit immixtus , & quod sit separatus ; tertium , scilicet quod impassibilis , sub distinctione dixerat : ostendit enim primo , text. vi. & vii. quod non est passibilis , sicut sensus ; & postmodum , text. com. xiv. ostendit quod communiter accipiendo pati , passibilis est , inquantum scilicet est in potentia ad intelligibilia. Quartum vero omnino negaverat de intellectu possibili , dicendo , quod erat in potentia ad intelligibilia , & nihil horum erat actu ante intelligere. Sic igitur in duobus primis intellectus possibilis convenit cum agente ; in tertio partim convenit , & partim differt ; in quarto autem omnino differt agens à possibili. Has quatuor conditiones agens probat per unam rationem , subjungens , text. com. xix. Semper enim honorabilius est agens patiente , & principium , scilicet activum , materia : supra enim , text. com. xvii. dixerat , quod intellectus agens est sicut causa efficiens , & possibilis sicut materia. Per hoc autem medium concluduntur duo prima sic. Agens est honorabilius patiente , & materia. Sed possibilis , qui est

est sicut patientis , & materia , est separatus , & immixtus , ut supra cap. lxxi. probatum est. Ergo multo magis agens. Alia vero per hoc medium sic excluduntur. Agens in hoc est honorabilius patiente , & materia , quod comparatur ad ipsum sicut agens , & actus ens , ad patientem , & ens in potentia. Intellectus autem possibilis est patientis quodammodo , & potentia ens. Intellectus igitur agens est non patientis , & actu ens. Patet autem quod nec ex his verbis Aristotelis haberi potest quod intellectus agens sit quædam substantia separata , sed quod sit separatus hoc modo quo supra dixit de possibili , scilicet ut non habeat organum.

Quod autem dicit , quod est substantia actu ens , non repugnat ei quod substantia animæ est in potentia , ut supra cap. lxxvi. ostensum est.

Deinde subjungit text. com. xix. Idem autem est secundum actum scientia rei : in quo Commentator dicit , quod differt intellectus agens à possibili : nam in intellectu agente idem est intelligens , & intellectum , non autem in possibili. Hoc autem manifestè est contra intentionem Aristotelis : nam supra text. com. xv. eadem verba dixerat de intellectu possibili ; ubi dixit de intellectu possibili , quod ipse intelligibilis est sicut intelligibilia : in his enim quæ sine materia sunt , idem est intelligens , & quod intelligitur : scientia namque speculativa , & quod speculatum est , idem est. Manifeste enim per hoc quod intellectus possibilis , prout est actu intelligens , idem est cum eo quod intelligitur , vult ostendere quod intellectus possibilis intelligitur sicut alia intelligibilia. Et primum supra text. com. xiv. dixerat , quod intellectus possibilis est quodammodo intelligibilia ; sed nihil actu est antequam intelligat : ubi expresse dat intelligere quod per hoc quod intelligit actu , fit ipsa intelligibilia. Nec est mirum , si hoc dicat de intellectu possibili , quia hoc etiam supra text. com. iii. dixerat de sensu , & sensibili secundum actum. Sensus enim fit actu per speciem sensatam in actu ; & similiter intellectus possibilis fit actu per speciem intelligibilem actu : & hac ratione intellectus in actu dicitur ipsum intelligibile in actu.

Est igitur dicendum , quod postquam Aristoteles determinavit de intellectu possibili , & agente , hic incipit determinare de intellectu in actu , dicens text. com. xix. quod scientia in actu , est idem rei scitæ in actu. Per hoc autem dicitur intellectus possibilis in actu. Deinde dicit text. com. xx. Qui vero secundum potentiam tempore prior in uno est , omnino autem neque in tempore. Qua quidem distinctione inter potentiam & actum in pluribus locis utitur , scilicet quod actus secundum naturam est prior potentia ; tempore vero in uno & eodem quod mutatur de potentia in actum est prior potentia actu ; simpliciter vero loquendo , non est potentia etiam tempore prior actu , quia potentia non reducitur in actum nisi per actum. Dicit ergo , quod intellectus qui est secundum potentiam , scilicet possibilis prout est in potentia , prior est tempore quam intellectus in actu ; & hoc dico in uno & eodem , non tamen omnino , idest universaliter : quia intellectus possibilis reducitur in actum per intellectum agentem , qui est in actu , ut dixit ; & iterum per aliquem intellectum possibilem factum actu : unde dicit in III. Physic. text. com. xx. quod ante addiscere indiget aliquis docente , ut reducat de potentia in actum. Sic igitur in verbis istis ostendit ordinem intellectus possibilis , prout est in potentia , ad intellectum in actu.

Deinde dicit text. com. xx. Sed non aliquando qui-...

Deinde dicit text. com. xx. Qui vero secundum potentiam tempore prior in uno est , omnino autem neque in tempore. Qua quidem distinctione inter potentiam & actum in pluribus locis utitur , scilicet quod actus secundum naturam est prior potentia ; tempore vero in uno & eodem quod mutatur de potentia in actum est prior potentia actu ; simpliciter vero loquendo , non est potentia etiam tempore prior actu , quia potentia non reducitur in actum nisi per actum. Dicit ergo , quod intellectus qui est secundum potentiam , scilicet possibilis prout est in potentia , prior est tempore quam intellectus in actu ; & hoc dico in uno & eodem , non tamen omnino , idest universaliter : quia intellectus possibilis reducitur in actum per intellectum agentem , qui est in actu , ut dixit ; & iterum per aliquem intellectum possibilem factum actu : unde dicit in III. Physic. text. com. xx. quod ante addiscere indiget aliquis docente , ut reducat de potentia in actum. Sic igitur in verbis istis ostendit ordinem intellectus possibilis , prout est in potentia , ad intellectum in actu.

Deinde dicit text. com. xx. Sed non aliquando qui-

(1) Al. corruptioni.

dem intelligit , & aliquando non intelligit : in quo ostendit differentiam intellectus in actu , & intellectus possibilis. Supra enim text. com. xiv. dixit de intellectu possibili , quod non semper intelligit , sed quandoque non intelligit , quando scilicet est in potentia ad intelligibilia ; quandoque intelligit , quando scilicet est in actu ipsa. Intellectus autem per hoc fit actu quod est ipsa intelligibilia , ut jam dixit text. com. xviii. unde non competit ei quandoque intelligere , & quandoque non intelligere.

Deinde subjungit in eodem text. com. xx. Separatum autem hoc solum quod vere est : quod non potest intelligi de agente , non enim ipse solus est separatus , quia jam idem dixerat text. com. vii. de intellectu possibili ; nec potest intelligi de possibili , quia jam idem dixerat text. com. xix. de agente. Relinquitur ergo quod dicatur de eo quod comprehendit utrumque , scilicet de intellectu in actu , de quo loquebatur , quia hoc solum in anima nostra est separatum , non utens organo , quod pertinet ad intellectum in actu , idest illa pars animæ qua intelligimus actu , comprehendens possibilem , & agentem.

Et ideo subjungit , quod hoc solum animæ est immortale , & perpetuum , quia à corpore non dependens , quum sit separatum.

CAPUT LXXIX.

Quod anima humana , corrupto corpore , non corrumpitur.

I. Part. quest. lxxv. art. 7. lem. 1. 8.

EX præmissis igitur manifeste ostendi potest , animam humanam non corrumpi , corrupto corpore. Ostensum est enim supra , omnem substantiam intellectualem esse incorruptibilem. Anima autem hominis est quædam substantia intellectualis , ut ostensum est. Oportet igitur animam humanam incorruptibilem esse.

Adhuc. Nulla res corrumpitur ex eo in quo consistit sua perfectio : hæc enim mutationes sunt contrariæ , scilicet ad perfectionem , & ad corruptionem. Perfectio autem animæ humane consistit in abstractione quædam à corpore : perficitur enim anima scientia , & virtute ; secundum scientiam autem tanto magis perficitur , quanto magis immaterialia considerat ; virtutis autem perfectio consistit in hoc quod homo corporis passiones non sequatur , sed eas secundum rationem temperet , & refranet. Non ergo corruptio animæ consistit in hoc quod à corpore separatur.

Si autem dicatur , quod perfectio animæ consistit in separatione ejus à corpore secundum operationem (1) corruptio autem in separatione secundum esse , non convenienter obviatur. Operatio enim rei demonstrat substantiam & esse ipsius : quia unumquodque operatur , secundum quod est ens ; & propria operatio rei sequitur propriam ipsius naturam. Non potest igitur perfici operatio alicujus rei , nisi secundum quod perficitur ejus substantia. Si igitur anima secundum operationem suam perficitur in relinquendo corpus , & corporea substantia sua in esse suo non deficit per hoc quod à corpore separatur.

Item. Proprium perfectivum hominis secundum animam , est aliquid incorruptibile : propria enim operatio hominis , inquantum hujusmodi , est

Q3

in-

se habet sicut oculus nocturne ad Solem : unde parvum lumen intelligibile quod est nobis connaturale , sufficit ad nostrum intelligere.

Quod autem lumen intelligibile nostrae animae connaturale sufficit ad faciendum actionem intellectus agentis , patet , si quis consideret necessitatem ponendi intellectum agentem. Inveniebatur enim anima nostra in potentia ad intelligibilia , sicut sensus ad sensibilia : sicut enim non semper sentimus , ita non semper intelligimus. Haec autem intelligibilia , quae anima intellectiva humana intelligit , Plato postuit esse intelligibilia per se ipsa , scilicet ideas : unde non erat ei necessarium ponere intellectum agentem intelligibilia. Si autem hoc esset verum , oporteret quod quanto aliqua sunt secundum se magis intelligibilia , eo magis intelligerentur a nobis ; quod patet esse falsum : nam magis sunt nobis intelligibilia quae sunt sensui proximiora , quae in se sunt minus intelligibilia : unde Aristoteles fuit morus ad ponendum III. de Anima text. com. xvii. & xviii. quod ea quae sunt nobis intelligibilia , non sunt aliqua existentia intelligibilia per se ipsa , sed fiunt ex sensibilibus : unde oportuit quod poneret virtutem quae hoc faceret ; & haec est intellectus agens. Ad hoc ergo ponitur intellectus agens ut faciat intelligibilia nobis proportionata. Hoc autem non excedit modum luminis intelligibilis nobis connaturalis : unde nihil prohibet ipsi lumini nostrae animae attribueri actionem intellectus agentis ; & praecipue cum Aristoteles III. de Anima text. com. xviii. intellectum agentem comparat luminis.

C A P U T LXXVIII.

Quod non fuit sententia Aristotelis , quod intellectus agens sit substantia separata , sed magis quod sit aliquid anima.

I. Part. quast. lxxix. art. 4.

Quia vero plures opinioni suprapositae assentiunt , credentes eam fuisse opinionem Aristotelis , ostendendum est ex verbis eius , quod ipse hoc non sentit de intellectu agente , quod sit substantia separata.

I. Dicit enim primo , III. de Anima text. com. xvii. & xviii. quod sicut in omni natura est aliquid quasi materia in unoquoque genere , & hoc est in potentia ad omnia quae sunt illius generis ; & aliquid quasi efficiens , quod facit omnia quae sunt illius generis , sicut se habet ars ad materiam : necesse est & in anima esse has differentias , & huiusmodi quidem ; scilicet quod in anima est sicut materia , est intellectus possibilis , in quo fiunt omnia intelligibilia ; ille vero qui in anima est sicut efficiens causa , est intellectus quo est omnia facere , scilicet intelligibilia in actu , id est intellectus agens , qui est sicut habitus , & non sicut potentia.

Qualiter autem dixerit intellectum agentem habitum , exponit subiungens , text. com. xviii. quod est sicut lumen : quoddam enim modo lumen facit potentia colores esse actu colores , in quantum scilicet facit eos visibiles actu ; hoc autem circa intelligibilia attribuitur intellectui agenti.

Ex his autem manifeste habetur quod intellectus agens non sit substantia separata , sed magis aliquid animae : expresse enim dicit , quod intellectus possibilis , & agens sunt differentiae animae , & quod sunt in anima. Neutra ergo earum est substantia separata.

2. Adhuc. Ratio eius hoc idem ostendit. Quia in omni natura in qua invenitur potentia , & actus ,

est aliquid quasi materia , quod est in potentia ad ea quae sunt illius generis , & aliquid quasi agens , quod reducit potentiam in actum , sicut in artificialibus est ars , & materia. Sed anima intellectiva est quaedam natura in qua invenitur potentia , & actus , cum quandoque sit actu intelligens , & quandoque in potentia. Est igitur in natura animae intellectivae aliquid quasi materia , quod est in potentia ad omnia intelligibilia , quod dicitur intellectus possibilis ; & aliquid quasi causa efficiens , quod facit omnia in actu , & dicitur intellectus agens. Uterque igitur intellectus , secundum demonstrationem Aristotelis , ubi supra , est in natura animae , & non aliquid separatum secundum esse a corpore , cuius anima est actus.

3. Amplius. Aristoteles dicit , ibid. text. xviii. quod intellectus agens est sicut habitus : quod est lumen. Habitus autem non signatur ut aliquid per se existens , sed alicuius habentis. Non est igitur intellectus agens aliqua substantia separatum per se existens , sed est aliquid animae humanae.

Non autem intelligitur littera Aristoteles ut habitus dicatur esse effectus intellectus agentis , sed ut sit sensus , intellectus agens facit hominem intelligere omnia , quod est sicut habitus : haec enim est definitio habitus , ut Commentator Averroes ibidem dicit , quod habens habitum intelligat per ipsum , quod est sibi proprium ex se , & quando voluerit , absque hoc quod indigeat in eo aliquo extrinseco : expresse enim assimilat habitui non ipsum factum , sed intellectum , quo est omnia facere.

Nec tamen intelligendum est , quod intellectus agens sit habitus , per modum quo habitus est in secunda specie qualitatis , secundum quod quidam dixerunt , intellectum agentem esse habitum principiorum : quia habitus ille principiorum est acceptus a sensibilibus , ut probat Aristoteles in II. Posteriorum text. com. ult. & sic oportet quod sit effectus intellectus agentis , cuius est phantasmata , quae sunt intellecta in potentia , facere intellecta in actu. Sed accipitur habitus secundum quod dividitur contra privationem , & potentiam ; sicut omnis forma , & actus potest dici habitus : & hoc apparet , quia dicit hoc modo intellectum agentem esse habitum , sicut lumen habitus est.

Deinde subiungit , text. com. xix. quod hic intellectus , scilicet agens , est separatus , & immixtus , & impassibilis , & substantia actu ens. Horum autem quatuor , quae attribuit intellectui agenti , duo supra expresse de intellectu possibili dixerat , scilicet quod sit immixtus , & quod sit separatus ; tertium , scilicet quod impassibilis , sub distinctione dixerat : ostendit enim primo , text. vi. & vii. quod non est passibilis , sicut sensus ; & postmodum , text. com. xiv. ostendit quod communiter accipiendi pati , passibilis est , in quantum scilicet est in potentia ad intelligibilia. Quartum vero omnino negaverat de intellectu possibili , dicendo quod erat in potentia ad intelligibilia , & nihil horum erat actu ante intelligere. Sic igitur in duobus primis intellectus possibilis convenit cum agente ; in tertio partim convenit , & partim differt ; in quarto autem omnino differt agens a possibili. Has quatuor conditiones agentis probat per unam rationem , subiungens , text. com. xix. Semper enim honorabilis est agens patiente , & principium , scilicet activum , materia : supra enim , text. com. xvii. dixerat , quod intellectus agens est sicut causa efficiens , & possibilis sicut materia. Per hoc autem medium concluduntur duo prima sic. Agens est honorabilis patiente , & materia. Sed possibilis , qui est

est sicut patiente , & materia , est separatus , & immixtus , ut supra cap. lxxi. probatum est. Ergo multo magis agens. Alia vero per hoc medium sic excluduntur. Agens in hoc est honorabilis patiente , & materia , quod comparatur ad ipsum sicut agens , & actus ens , ad patiente , & ens in potentia. Intellectus autem possibilis est patiente quodammodo , & potentia ens. Intellectus igitur agens est non patiente , & actu ens. Patet autem quod nec ex his verbis Aristotelis haberi potest quod intellectus agens sit quaedam substantia separata , sed quod sit separatus hoc modo quo supra dixit de possibili , scilicet ut non habeat organum.

Quod autem dicit , quod est substantia actu ens , non repugnat ei quod substantia anima est in potentia , ut supra cap. lxxvi. ostensum est.

Deinde subiungit text. com. xix. Idem autem est secundum actum scientia rei : in quo Commentator dicit , quod differt intellectus agens a possibili : nam in intellectu agente idem est intelligens , & intellectum , non autem in possibili. Hoc autem manifeste est contra intentionem Aristotelis : nam supra text. com. xvi. eadem verba dixerat de intellectu possibili ; ubi dixit de intellectu possibili , quod ipse intelligibilis est sicut intelligibilia : in his enim quae sine materia sunt , idem est intelligens , & quod intelligitur : scientia namque speculativa , & quod speculatum est , idem est. Manifeste enim per hoc quod intellectus possibilis , prout est actu intelligens , idem est cum eo quod intelligitur , vult ostendere quod intellectus possibilis intelligitur sicut alia intelligibilia. Et primum supra text. com. xiv. dixerat , quod intellectus possibilis est quodammodo intelligibilia ; sed nihil actu est antequam intelligat : ubi expresse dat intelligere quod per hoc quod intelligit actu , fit ipsa intelligibilia. Nec est mirum , si hoc dicat de intellectu possibili , quia hoc etiam supra text. com. xii. dixerat de sensu , & sensibili secundum actum. Sensus enim fit actu per speciem sensatam in actu ; & similiter intellectus possibilis fit actu per speciem intelligibilem actu : & hac ratione intellectus in actu dicitur ipsum intelligibile in actu.

Est igitur dicendum , quod postquam Aristoteles determinavit de intellectu possibili , & agente , hic incipit determinare de intellectu in actu , dicens text. com. xix. quod scientia in actu , est idem rei scita in actu. Deinde dicit text. com. xx. Quia vero secundum potentiam tempore prior in uno est , omnino autem neque in tempore. Quia quidem distinctione inter potentiam & actum in pluribus locis utitur , scilicet quod actus secundum naturam est prior potentia ; tempore vero in uno & eodem quod mutatur de potentia in actum est prior potentia actu ; simpliciter vero loquendo , non est potentia etiam tempore prior actu , quia potentia non reducitur in actum nisi per actum. Dicit ergo , quod intellectus qui est secundum potentiam , scilicet possibilis prout est in potentia , prior est tempore quam intellectus in actu ; & hoc dico in uno & eodem , non tamen omnino , id est universaliter : quia intellectus possibilis reducitur in actum per intellectum agentem , qui est in actu , ut dixit ; & iterum per aliquem intellectum possibilem factum actu : unde dicit in III. Physic. text. com. xx. quod ante addiscere indiget aliquis docente , ut reducat de potentia in actum. Sic igitur in verbis istis ostendit ordinem intellectus possibilis , prout est in potentia , ad intellectum in actu.

Deinde dicit text. com. xx. Sed non aliquando quod

Al. corruptioni.

(1) Al. corruptioni.

dem intelligit , & aliquando non intelligit : in quo ostendit differentiam intellectus in actu , & intellectus possibilis. Supra enim text. com. xiv. dixit de intellectu possibili , quod non semper intelligit , sed quandoque non intelligit , quando scilicet est in potentia ad intelligibilia ; quandoque intelligit , quando scilicet est in actu ipsa. Intellectus autem per hoc fit actu quod est ipsa intelligibilia , ut iam dixit text. com. viii. unde non competit ei quandoque intelligere , & quandoque non intelligere.

Deinde subiungit in eodem text. com. xx. Separatum autem hoc solum quod vere est : quod non potest intelligi de agente , non enim ipse solus est separatus , quia iam idem dixerat text. com. vi. de intellectu possibili ; nec potest intelligi de possibili , quia iam idem dixerat text. com. xix. de agente. Relinquitur ergo , quod dicatur de eo quod comprehendit utrumque , scilicet de intellectu in actu , de quo loquebatur , quia hoc solum in anima nostra est separatum , non utens organo , quod pertinet ad intellectum in actu , id est illa pars animae qua intelligimus actu , comprehendens possibilem , & agentem.

Et ideo subiungit , quod hoc solum anima est immortale , & perpetuum , quasi a corpore non dependens , quum sit separatum.

C A P U T LXXIX.

Quod anima humana , corrupto corpore , non corrumpitur.

I. Part. quast. lxxv. art. 7.

EX praemissis igitur manifeste ostendi potest , animam humanam non corrumpi , corrupto corpore.

1. Ostensum est enim supra , omnem substantiam intellectualem esse incorruptibilem. Anima autem hominis est quaedam substantia intellectualis , ut ostensum est. Oportet igitur animam humanam incorruptibilem esse.

2. Adhuc. Nulla res corrumpitur ex eo in quo consistit sua perfectio : haec enim mutationes sunt contrariae , scilicet ad perfectionem , & ad corruptionem. Perfectio autem animae humanae consistit in abstractione quadam a corpore : perficitur enim anima scientia , & virtute ; secundum scientiam autem tanto magis perficitur , quanto magis immaterialia considerat ; virtutis autem perfectio consistit in hoc quod homo corporis passiones non sequatur ; sed eas secundum rationem temperet , & refrenet. Non ergo corruptio animae consistit in hoc quod a corpore separatur.

3. Si autem dicatur , quod perfectio animae consistit in separatione eius a corpore secundum operationem (1) corruptio autem in separatione secundum esse , non convenienter obviatur. Operatio enim rei demonstrat substantiam & esse ipsius ; quia unumquodque operatur , secundum quod est ens , & propria operatio rei sequitur propriam ipsius naturam. Non potest igitur perfici operatio alicuius rei , nisi secundum quod perficitur ejus substantia. Si igitur anima secundum operationem suam perficitur in relinquendo corpus , & corporea substantia sua in esse suo non deficiet per hoc quod a corpore separatur.

4. Item. Proprium perfectivum hominis secundum animam , est aliquid incorruptibile : propria enim operatio hominis , in quantum huiusmodi , est

Q 3.

in-